

Šoti peaminister Alex Salmond 2010. aastal Edinburghis rahvuspuha ehk Šotimaa kaitsepühaku Püha Andrease päeva pidustusi avamas.

CORBIS / AOP

ANDRUS MÖLDER

ALBA VÕI SCOTLAND?

Ühendkuningriigi osaks oleval Šotimaal korraldatakse 18. septembril iseseisvusreferendum. Sel puhul on põhjust vaadelda, kes on Šotimaa põlisrahvad, milline on nende ajalugu ning hetkeolukord.

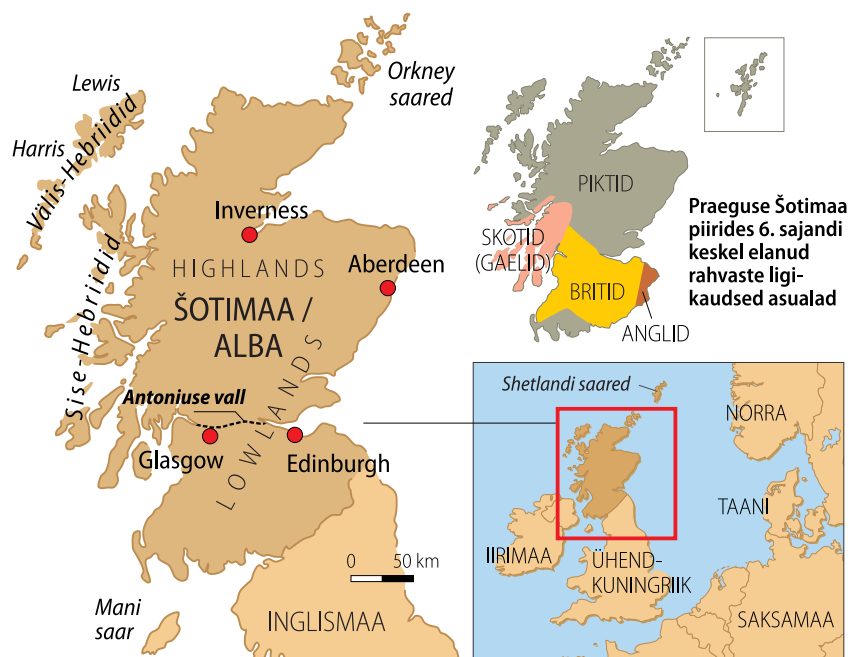
Sõnal šotlased on tänapäeval mitu tähendust. Kõige laiemalt nimetatakse nii kõiki Šotimaa elanikke. Natuke kitsamalt nimetatakse šotlasteks (gaeli *Albannaich*, šoti *Scots fowk*, *Scots*) Šotimaa põliselanikke, st neid, kes keeleliselt, kultuuriliselt või esivanemate kaudu on seotud Šotimaaga või pärit Šotimaalt. Kõige kitsamas tähenduses on šotlased need, kes kõnelevad šoti keelt, kuid seesugust kasutust kohtab reaalselt harva.

Scotland tähendab Šotimaad nii šoti kui ka inglise keeles. Sõna esimene pool *scot*, mis tähistab šotlasti, on kasutusele tulnud ladina keele vahendusel. Ladinakeelne *scotti* (ka *scoti*) ilmus keelepruuki 4. sajandil, tähistades keldi rahvast, kes elas Iirimaaal. *Land* tähendab nii šoti kui ka inglise keeles maad.

Alba on Šotimaa nimi gaeli keeles. Selle kujunemislugu ulatub ilmselt tagasi Muinas-Kreekasse, kus see oli kasutusel kujul Αλβίων. Hiljem sai ladinakeelne Albion tuntuks laiemalt, sellega tähistati kogu Suurbritannia saart. Sõna tähendus ei ole siiski päris selge. Üpris laialt levinud versiooni kohaselt võib see pärineda indoeuroopa sõnatüvest, mis tähistab valget. Hiljem võtsid keldid selle kasutusele kui Alba, nimetades nii tollast piktide kuningriiki, mis paiknes nüüdisaja Šotimaa aladel.

Gaeli kultuuriruumi tähistamiseks Šotimaal kasutatakse gaelikeelset terminit *Gàidhealtachd na h-Alba*, mille inglise vasteks on *Gaeldom*. *A' Ghàidhealtachd* on aga Põhja-Šoti mägismaa gaelikeelne nimetus, mis tõlkes tähendab 'gaelide ala'. *Ghàidhealtachdi* nime kannab gaeli keeles ka Ühendkuningriigi suurima pindalaga regiooni (inglise Highland) Šotimaa põhjaosas.

Šotlased rahvusena on kujunenud eri rahvaste segunemisel. Lodepoolsete šotlaste kujunemisloos on suuri rolli mänginud ilmselt piktid – keldi rahvas, kes kunagi asustas kogu Šotimaad – ning kindlasti iirlased (skotid) ehk keldi rahvas, kes saabus Šotimaale Iirimaaalt. Küllalt oluline roll on

ŠOTIMAA

- Osalise iseseisvusega piirkond Ühendkuningriigi koosseisus
- Pindala: 78 772 km² (32,3% Ühendkuningriigi pindalast)
- Rahvaarv: 5,35 miljonit (8,2% Ühendkuningriigi rahvaarvust)
- Rahvastikutihedus: 68 inimest ruutkilomeetril
- Pealinn: Edinburgh (483 000 elanikku)

olnud ka germaanlastest muinasskandinaavlastel, kes tulid Skandinaaviast ja kõnelesid vanapõhja- ehk vanaskandinaavia keelt (inglise *old norse*). Ülejäänud šotlaste kujunemises on olulist rolli mänginud piktid, keldi rahvaste hulka kuulunud britid (asustasid eeskätt Šotimaa edelaosa) ja germaanlastest anglid (tungisid Šotimaale alates 5. sajandist kagust). Väiksem roll on olnud iirlastel (skottidel), germaanlastest saksidel (asustasid alates 5. sajandist eeskätt tänapäeva Inglismaa lõunaosa ning tulid Šotimaale vähesel määral koos anglitega) ja Normandiast 11. sajandil Suurbritannia saarele saabunud muinasskandinaavlaste järeltulijatel normannidel.

Šotimaa tänased põliselanikud ei ole seega ühtsed ei kujunemislooliselt ega ka keeleliselt, küll aga kultuurilises mõttes. Osa Šotimaa põliselanikest kasutab igapäevaselt peamiselt briti-

inglise nn tavakeelt, mis sisuliselt on enamasti rahvapärane mugandus briti-inglise standardkeelest (inglise *United Kingdom Standard English*, UKSE). Osa kasutab aga peamiselt inglise keele šoti murret ehk šoti-inglise keelt (inglise *Scottish English*), osa šoti (šoti *Scots leid*) ja osa gaeli keelt (gaeli *Gàidhlig*, nimetatakse ka šoti gaeli keeleks, gaeli *Gàidhlig na h-Alba*). Seejuures peavad mõned keeleteadlased šoti keelt iseseisvaks keeleks, sest see erineb märkimisväärselt šoti-inglise keelest, teised aga on seisukohal, et šoti keel on üksnes šoti-inglise keele erikuju. Viimaste aastate uurimused on näidanud, et kaks kolmandikku Šotimaa elanikest ei mõtle šoti keelest kui eraldiseisvast keelest.

Briti-inglise keel koos šoti murdega ning šoti keel kuuluvad indoeuroopa keelte germaani keelte läänegermaani harusse. Šoti keele lähim sugulaskeel

GAELI KEEL JA SELLE KASUTAMINE

2011. aasta seisuga oskas Šotimaal gaeli kõnekeelt ainult 58 000 inimest, 90 000 sai sellest mingil määral aru. Väljaspool Šotimaad arvatakse gaeli keelest aru saajaid olevat 5000.

Gaeli keel on ilmselt arenenud kunagisest iiri keelest ja kujunes iseisvaks välja 12. sajandi paiku. Veel 15. sajandi algul oskas valdav enamik Šotimaa elanikest gaeli keelt, kuid samal sajandil algas allakäik ning 18. sajandi keskel oli neid üksnes veerand. Eriti kiirelt kukkus gaeli keele oskajate arv ja osatähtsus Šotimaal 19. sajandil, mil see langes peaaegu 300 000 oskajalt ja 18,5 protsendilt aastal 1800 umbes 200 000 oskajani ehk vähem kui 5 protsendile 1899. aastal. 1872. aastal vastu võetud Šotimaa hariduse akt ignoreeris gaeli keelt ning keelas selle kasutamise näiteks koolides. Akti vastuvõtjate eesmärk oli gaeli keelt lõplikult välja juurida. Akti vastuvõtmise järel said gaeli keelt kasutanud lapsed koolis õpetajatelt ihunuhtlust. Akt täitis paljuski oma eesmärgi, sest paljud lapsed loobusidki karistuse ja alanduse hirmus gaeli keelt kõnelemast.

20. ja 21. sajandil on gaeli keele valdajate absoluut- ja suhtarv Šotimaal jätkuvalt vähenenud. Samas on huvitav, et pikaajalise langustrendi taustal on gaeli keelt oskavate noorte hulk hakanud viimastel aastatel vähehaaval kasvama. See annab lootust, et gaeli keel ei suregi lähematel aastakümnetel välja.

TÄHED JA SÕNAVARA

Tänapäeva gaeli keeles on 18 tähte: A, B, C, D, E, F, G, H, I, L, M, N, O, P, R, S, T, U. Eesti keele tähtedest puuduvad gaelidel J, K ja V ning täpitähed. Kirjapildis ja häälduses eristatakse ka diakriitiliste märkidega täishäälikuid Ä, È, Ì, Ò, Ù, Á, É, Ó, kuid neid ei peeta omaette tähemärkideks.

Tänapäeva gaeli keele sõnavara on peamiselt keldi päritolu. Suhteliselt palju laensõnu on võetud üle ladina, kreeka, vanaskandinaavia, heebrea, prantsuse ja šoti-inglise keelest. Küllalt paljud uudissõnad pärinevad küll kreeka, ladina või inglise keelest, aga on kohandatud; toorlaene gaeli keelde üldjuhul üle ei võeta. Kõnekeeles kasutatakse palju inglise sõnu, mis on kohandatud gaeli grammatikale. Gaeli keelest pärit sõnu on omakorda kasutusel inglise keeles ning mõned on jõudnud ka rahvusvahelisse kasutusse: näiteks *whisky*, *slogan*, *clan*, *trousers* on tuletatud gaeli keelest.

Omal ajal oli gaeli keelel mitu murret. Suurimad eripärad eristasid mäestikus ja tasandikul räägitud keelt; tänapäeval tasandikuala gaeli keelt Šotimaal enam ei kasutata. Praegu Lääne-Šotimaal räägitavaid väikeste erisustega variatsioone võib pidada üheks ja samaks murdeks.

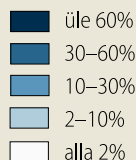
GAELI KEELE KAITSE, ÕPE JA KASUTUS

Ühendkuningriigis on ametikeeleks inglise keel. Šotimaal käibivad sellega kõrvuti ka gaeli ja šoti keel. 2005. aastal võttis Šoti parlament vastu gaeli keele seaduse (gaeli *Achd na Gàidhlig*), mille roll on kaitsta gaeli keelt kui Šotimaa ametikeelt, millel on võrdsed õigused inglise keelega.

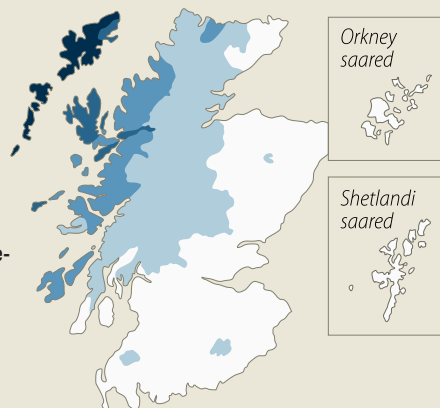
Gaeli keelt on nüüdisajal võimalik Šotimaal koolis õppida: mõnel pool lihtsalt ühe õppeainena, teisel on põhikoolis enamik tunde gaeli keeles ja inglise keelt õpitakse teise keelena. Seejuures on gaeli keeles õppivate laste arv viimastel aastakümnetel kasvanud: 1985. aastal oli gaelikeelseid koole ainult kaks ja õppijaid 24; nüüd on neid üle 60 ja õppijaid üle 2000. Viimastel aastatel on gaeli keelt õppinud kokku 2500–2800 last aastast. Keele säilimise mõttes on väga positiivne, et seda saab nüüd õppida ka suuremates linnades. Suurim omataoline kool tegutseb Glasgow's (gaeli *Glaschu*, šoti *Glesca*), kus gaeli keelt on võimalik õppida 3.–18. eluaastani. Glasgow's õpib gaeli keelt üle 800 õpilase ja lähiaastatel loodetakse nende arvu suurenemist 1200

Gaeli keele kõnelejate arv ja osatähtsus Šotimaal 18.–21. sajandil

Aasta	Šotimaa rahvaarv	Gaeli keele rääkijate arv Šotimaal	Gaeli keele rääkijate osatähtsus Šotimaa rahvastikus, %
1755	1 265 000	290 000	22,9
1800	1 608 000	298 000	18,5
1881	3 736 000	232 000	6,1
1921	4 573 000	159 000	3,5
1951	5 096 000	95 000	1,9
1981	5 035 000	83 000	1,6
2001	5 062 000	59 000	1,2
2011	5 314 000	58 000	1,1

Gaeli keele kõnelejate osatähtsus Šotimaa eri piirkondades 2011. aasta andmetel.

õppurini. Nõudlus gaelikeelsete koolide järele Šotimaal kasvab ja nende arvu on praktiliselt igal aastal suurendatud. Kõrgkooli tasemel on gaeli keelt võimalik õppida mitmel pool Šotimaal ja Iirimaa, aga ka Kanadas Nova Scotia provintsis.

Ühendkuningriik on ratifitseerinud Euroopa piirkondlike või vähemuskeelte harta ning tunnustanud gaeli keelt, võttes seeläbi kohustuse aidata kaasa gaeli keele säilimisele ja kaitsele. Kohalikus asjaajamises kasutatakse gaeli keelt realselt Väliis-Hebriididel, kus seda oskab rohkem kui pool rahvastikust.

Gaeli keelt kuuleb Ühendkuningriigis ka massimeedias. Näiteks avalik-õiguslikul televisiooni- ja ringhäälingukorporatsioonil British Broadcasting Corporation (BBC) on gaelikeelne raadiojaam. Lisaks teevad gaelikeelseid saateid väiksemad kohalikud eraraadiojaamad. BBC laseb aeg-ajalt eetrisse gaelikeelseid telesaateid ning neid teevad ka mõned teised telekompaniid. Muu hulgas on loodud digiteleviisioonikanal BBC Alba, mille üks omanikke on BBC ja teine organisatsioon MG Alba, mille on ellu kutsunud Šotimaa valitsus ja mis tegeleb gaeli keele populariseerimisega massimeedias.

Šotimaal on aeg-ajalt ilmunud gaelikeelseid päevalehti. Mõned inglise- või šotikeelsed päevalehed avaldavad gaelikeelseid artikleid. Gaeli keeles ilmuvad mõned ajakirjad ja see on jõudnud ka interneti, kus tegutsevad mitmed gaelikeelsed portaalid ja leidub arvestataval hulgal gaeli keele õppematerjale. Vikipeedias oli 2014. aasta 1. mai seisuga 13 000 gaelikeelset artiklit, mille arv on viimase aasta jooksul pidevalt kasvanud. Võrdluseks teiste Ühendkuningriigis kõneldavate keldi keeltega – kõmrikeelseid artikleid on Vikipeedias 57 000, iiriikeel- seid 31 000, mänkisekeelseid 4800 ja kornikeelseid 2650.

Mitmel pool Šotimaal, eeskätt loodeosas, näeb gaeli keelt maantee-äärsetel infotahvritel, tänavasiltidel, teadetahvritel, reklaamides. Nii katoliiklased kui ka protestandid kasutavad gaeli enamusega piirkondades gaeli keelt ka kirikuelus. Isegi Šotimaa kahes suuremas linnas Edinburghis (gaeli *Dùn Èideann*, šoti Edinburrie) ja Glasgow's (gaeli *Glaschu*, šoti *Glesca*) tegutsevad gaelikeelsed kogudused. ●

on inglise. Gaeli keel kuulub aga indo-euroopa keelte keldi keelte goideli harusse. Gaeli keele lähemad sugulaskeeled on Iirimaal kõneldav iiri keel ning Mani saarel kõneldav mänksi keel. Gaeli keele kõnelejaid võib tänapäeval vaadelda šotlaste etnilise rühma gaelidena. Mõne rahvastikuteadlase arvates on aga põhjust gaele ja muid šotlasi rahvastena eristada.

Gaeli keelt kõneldakse umbes 40 protsendil Šotimaa territooriumist, kuid kõnelejad moodustavad ainult 1,1 protsenti elanikest. Enim elab gaeli keele kõnelejaid Šotimaa loodeosas Hebriidide saarestikus (gaeli *Na h-Innse Gall*, šoti *Hebrides*). Üle poole elanikest oskab gaeli keelt Välis-Hebriidide saarestikus (gaeli *Na h-Eileanan Siar*, šoti Ooter Hebrides), kus gaeli keele oskajate osatähtsus on suurim Lewise saare (gaeli *Leòdhas*, šoti *Lewis*; üldjuhul kasutatakse saare nime koos lõunapoolse Harrise saare nimega kujul *Leòdhas agus na Hearadh* gaeli keeles ja *Lewis an Harris* šoti keeles) põhjaosas. Šoti keelt kõneldakse kõikjal Šotimaal, kuid kõige rohkem Šotimaa ida- ja lõunaosas ning Orkney ja Shetlandi saartel ning kõige vähem Välis-Hebriidide saarestikus. Üle poole rahvastikust oskab šoti keelt Aberdeenshire regioonis (gaeli *Siorrachd Obar Dheathain*, šoti *Aiberdeenshire*) ja Shetlandi saartel (gaeli *Sealtainn*, šoti *Shetland*).

Varasem ajalugu

Tänapäeva Šoti ala varased asukad olid piktid. Nende kohta on vähe teada ega ole üksmeelt ka olulisimates küsimustes piktide päritolu ja kuuluvuse kohta. Mõnedel andmetel kuulusid piktid keltide hulka, kuid olid neist ammu eraldunud ning omandanud teist laadi keele ja kultuuri. Teistel andmetel olid piktid aga hoopis Pürenee poolsaarelt saabunud ibeeri rahvaste või muinasbaski rahvaste järeltulijad.

Rooma impeeriumi võim jõudis tänapäeva Lõuna-Šoti aladele 1. sajandil. Hiilgeaegadel ulatus roomlaste ala Suurbritannias kuni 63 kilomeetri pikkuse Antoniuse vallini (ehitati 142–144) Šotimaa keskosas, 55.–56. põhjalaiusel. Rooma ülemvõim tõi kaasa ladina keele pealetungi, kuid see jäi liiga lühiajaliseks, et oleks suutnud varem kõneldud keeled välja suretada. Pealegi jäi tänapäeva Šotimaa põhjaosa, mida roomlased nimetasid Kaledooniaks, Rooma valitsuse alt välja. Rooma võim Šotimaal lõppes aastal 211.

ŠOTI KEELE LUGU

Šoti keelel on viis peamist murret – põhja-, kesk-, lõuna-, saarte- ja ulsteri (räägitakse Põhja-Iirimaal). Šoti keelde on laensõnu võetud paljudest keeltest, enamasti sarnaselt inglise keelele. Rohkem on šoti keelde laenatud sõnu gaeli keelest, enamik neist seotud kas geograafia või kultuuriga.

Seadusega šoti keel Ühendkuningriigis või Šotimaal kaitstud ei ole, kuigi seda tunnustavad nii kesk- kui ka kohalik võim. 2011. aasta rahvaloendus näitas, et Šotimaa elanikest umbes 1,5 miljonit oskab šoti keelt põhimõtteliselt kõnelda. Skeptikud on siiski väitnud, et küsimust šoti keele kohta võisid vastajad tõlgendada erinevalt (näiteks võis inglise keele šoti murre ja šoti keel tunduda üks ja seesama) ning tegelik arv võib olla väiksem. Šoti keelt esimese keelena kasutajaid on hinnangute kohaselt ainult umbes 125 000.

Šoti keel on (omaette) keelena arenenud keskaegsest inglise keelest. Laiemalt hakati seda kõnelema 14. sajandil eeskätt Šotimaa idaosas, kus see hakkas välja tõrjuma seal varem räägitud gaeli keelt. Allakäik algas koos Šotimaa minekuga Suurbritannia võimu alla, kui Šotimaa ainsaks ametikeeleks sai inglise keel. Kuna inglased suhtusid šoti keelde nagu ebaõigesse või lausa matslikusse inglise keelde, hakkasid inglaste võimu alla sattununa paljud (eriti haritlased) ka enesetsensuuri korras oma kirjast ja kõnest šoti keelt välja juurima. Šoti keel jäi püsima eeskätt maal ja vaesema linnarahva seas.

19. sajandil šoti keele kasutamine šoti haritlaste hulgas siiski mõnevõrra elavnes, kuigi hariduspoliitikas peeti šoti keelt kuni 20. sajandi lõpuni „täiesti kasutuks keeleks“. Seetõttu ei ole imekspandav, et 20. sajandi lõpuks oli šoti keel jõudnud tõsiselt ohustatud, et mitte öelda sureva keele staatusesse.

21. sajandil on Šotimaal ametlik suhtumine šoti keelde mõnevõrra paranenud. Šotikeelseid koole küll pole ja šoti keelt ei saa koolis õppida ka õppeainena, kuid mõnel pool käsitletakse seda vähesel määral inglise keele tundides. Mitu Šoti kõrgkooli pakub šoti keele kursusi.

Massimeedias šoti keelt praktiliselt ei kasutata. Šoti parlament on osa ametlikust infost teinud kättesaadavaks siiski ka šoti keeles. Ilukirjandust on šoti keeles ilmunud mitme sajandi jooksul, kuid nüüdisajal on selle maht nii nimetuste kui ka tiraažide osas väga väike. Vikipeedias oli 1. mail 2014 üle 23 000 šoti-keelse artikli.

ŠOTLASTE PEREKONNANIMED

Šotlaste perekonnanimedest algavad paljud Mac'iga, mis tähistab gaeli keeles poega. Mõnedes nimedes on eesliide Mac muutunud näiteks Mc'iks, Mic'iks. Enamik tänapäeva Mac'iga algavaid nimesid on gaeli nimede inglispäraseid variandid. Näiteks MacDonald ja McDonald on gaelipäraselt tegelikult MacDhòmhnaill, MacAlister on MacAlasdair, Mackenzie on MacCoinnich, Mackintosh ja McIntosh on Mac an Tòisich (tõlkes 'juhi poeg'), MacMillan – MacMhaolain jne. ●

SCANPIX

Wallace

Ramsay

Johnstone

Gordon

Cameron

Agnew

Lindsay

ŠOTI KLANNID JA KLANNIMÄRGID

Šoti klann on ühist identiteeti kandvate inimeste grupp. Sõna klann pärineb gaeli sõnast *clann*, mis tähendab järglasi. Šoti seaduste kohaselt on klanni juht seaduslike õigustega juht, kelle kohustuste hulka kuulub klanni kui kogukonna esindamine.

Ajalooliselt on ühte klanni kuulunud kõik, kes on elanud klanni juhi kontrollitud maa-alal või nende maa-alal, kes olid klanni juhile truudust vandunud. Nüüdisajal arvatakse klanni automaatselt kõik, kellel on klanni juhiga sama perekonnanimi. Klanni liikmeks arvatakse ka need, kes pakuvad klanni juhile oma truudust, mille klanni juht on nõus vastu võtma. Sageli arvatakse ekslikult, et kõik klanni-nimelised on kunagiste klannijuhtide järglased. Tegelikuses ei ole osa liikmeid klanni juhiga üldse suguluses, kuigi on endale võtnud klannijuhi perekonnanime.

Šoti klannid on sajandite jooksul jaotunud kahte suurde gruppi – mägismaa klannid ja lausksmaa klannid. Praegu on šotlastel enam kui 330 klanni, neist üle 90 mägismaa klanni. Enamik klanne on registreeritud vapiküsimustega tegelevas Lord Lyoni kohtus.

Šoti klannidel traditsiooniliselt vappe ei ole, küll on vapp klanni juhil. Klannipealiku vapiga on seotud klannimärgid, millel on kujutatud klannipealiku vapi harja ning motot või tunnuslauset. Mõnel märgil on ka täiendavad elemendid, näiteks aadliseisust sümboliseeriv kroon. Kõik klannimärgi elemendid on Šotimaal kaitstud seadusega. Tavalised klanniliikmed, kellel ei ole õigust vapile, kannavad klannimärki, mida ümbritseb rihm ja pannal. Viimased sümboliseerivad nii kuulumist klanni kui ka truudust klannipealikule. Šoti klanni kantavad märgid on traditsiooniliselt valmistatud hõbedast või heledavärvilistest sulamitest. Naistel on õigus klannimärki kanda prossina (enamasti riideeseme vasemal pool) ning selliselt kantav märk võib olla valmistatud ka kullast. Visuaalse kujutisena esitatakse klannimärgid üldjuhul monokroomsest, enamasti must-valgelt.

Šotlastel on kasutusel olnud ka nn taimsed klannimärgid. Need on enamasti klanniga seotud geograafilises piirkonnas esineva taime võrsed. Paljudel klannidel on olemas kindlad taimsed klannimärgid (üks või mitu taime), mida võivad kasutada ainult selle klanni liikmed. Mõnikord kasutavad ühe piirkonna eri klannid ühesuguseid taimseid klannimärke. Selliseid taimeosi on nii šoti mehed kui ka naised kandnud näiteks peakatte küljes. Mõned näited klannimärgina kasutatavatest taimedest: tamm, kask, sarapuu, kadakas, harilik jugapuu, metsik õunapuu, sõnajalg, roosilõhnaline kuldjuur, jõhvikas, rabamurakas, lillakas, valgeristik jne. ●

5. sajandi keskpaigaks oli Šoti ala jagunenud juba mitme rahva vahel. Enamikul Šotimaast elasid ja valitsesid veel piktid, kuid lääneossa ja läänerranniku saartele olid Iirimaaalt ümber asunud keldi päritolu gaelid, keda roomlased nimetasid *scotti* (ka eesti keeles nimetati neid varem skottideks). Tänapäeva Šotimaa lõunaosa oli 5. sajandi keskpaigaks keldi päritolu brittide valduses. Uuemad arheoloogilised leiud ei näita siiski massilist sisserändu Iirimaaalt, mistõttu Iirimaaalt saabunute panus gaelide kujunemisesse võib olla oluliselt väiksem, kui varem arvatud.

5. sajandil rajas osa kelte tänapäeva Šotimaa läänerrannikule ja selle lähedastele saartele Dal Riata riigi, kuhu kuulus ka väike osa Iirimaa põhjaosast. Sedamööda, kuidas Dal Riata piirid laienesid, laienes skottidega seotud nimi kogu alale, mida tänapäeval Šotimaana tuntakse. Dal Riata oli võimsaim 6. sajandi lõpus, kuid hakkas alla käima juba 7. sajandi alguses.

Šotimaa kaguossa jõudsid 5. sajandil germaani päritolu anglid. Just Bernicia riigikese anglitega 603. aastal peetud lahingu kaotusest algas Dal Riata allakäik, millele hiljem järgnes sattumine piktide võimu alla. Paljuski tänu lõunast ja idast lähtuvalle survele liikusid muistsed gaelid edasi loodepoolsetele Šoti saartele ja nendega piirnevatele aladele Suurbritannias.

Viikingite jälgedes

8. sajandi paiku asusid Šotimaast kirdesse jäävatele Orkney ja Shetlandi saartele viikingid, kes tungisid ka Kirde-Šotimaale, jättes varasemad asukad piktid lühikese ajaga väheosse laial alal Šotimaa kirdeosas ja selle lähedastel saartel. Ajapikku kujunes neil aladel vanapõhja keele alusel välja norni keel, mis tõrjus eeskätt Orkney ja Shetlandi saartel ning Suurbritannia kirdenurgas teised keeled välja.

Aastail 843–848 ühendas piktide kuningas Kenneth MacAlpin (gaeli Coinneach Cruaidh MacAilpein, eluaastad 810–858) ehk Kenneth I Suurbritannia saare põhjaosa, saades tiitliks piktide kuningas. Hiljem kujunes selle maa valitseja tiitliks Alba kuningas.

Orkneyle ja Shetlandile asunud viikingid korraldasid lisaks Šotimaale rüüsteretki ka Norrasse. Seetõttu valutas Norra kuningas Harald Kaunisjuus oma väega 875. aasta paiku nii

TARTANID

Tartan on muster, mis koosneb täisnurga all ristuvatest vertikaalsetest ja horisontaalsetest erivärvilistest laidudest. Eemalt vaadates paistab tartanimuster ruuduline. Algselt kasutati tartanimustrit eeskätt villasel riidel, kuid nüüdisajal tehakse seda paljude materjalide korral. Tartani tuntakse peamiselt seoses Šotimaa ja šotlastega, sest tartanimustriga on olnud šoti meeste kuulsad seelikud kildid.

Suurbritannias 1756. aastal vastu võetud riietuse seadus (*The Dress Act*) keelustas šotlaste tartanimustriga riietusesemed ning kehtestas šotlaste tavadele ka muid kitsendusi. Absuradne seadus tühistati õnneks siiski õige pea, 1782. aastal.

Šoti klannide tartanite ajalugu ulatub 19. sajandi algusesse. Varasemalt olid tartanimustrid küll laialt kasutusel, kuid ühe klanni liikmed võisid kasutada erinevaid tartane. Tartanite ametlik registreerimine algas 1815. Nüüdisajal on tartan Šoti klanni oluline sümbol, paljud klannid omavad ametlikke tartanimustreid.

Lisaks klannidele on oma tartanimuster olemas ka osal üksikisikutel, perekondadel, piirkondadel ja organisatsioonidel, kusjuures kaugeltki mitte kõik tartanimustreid omavad isikud ei ole šotlased või seotud Šotimaaga. ●

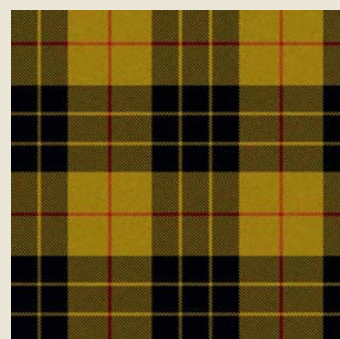
Wallace'ite tartan

Macaulayde tartan

Macdonald of Clanranaldide tartan

Macleod of Lewist's tartan

Morrisonide tartan

CORBIS / AOP

Orkney kui ka Shetlandi saared. Viikingite vallutus ei piirdunud aga Šotimaa kirdenurgaga, vaid laienes läänepoolsetele Šoti saartele. Aastaks 1100 oli viikingitel tänapäeva Šotimaa aladel kaks riiki – üks hõlmas Orkney ja Shetlandi saared ning teine peamiselt Hebriidid ning Mani saare. Formaalselt oli mõlema riigikese valitseja aga Norra kuningas. Šotimaa kuningriigi koosseisu läksid Hebriidid 1266. aastal Norra ja Šotimaa vahel sõlmitud Perthi lepinguga. Rahahädas Taani ja Norra kuningas Christian I pantis Orkney ja Shetlandi saared vastavalt 1468. ja 1469. aastal Šotimaale ja need jäidki sest saati Šotimaa osaks.

Viikingite võimuga Šotimaal on seotud huvitav asjaolu – tänapäeval gaeli keele kõige tugevamaks kantsiks olevate Hebriidide gaelikeelne nimi on *Innse Gall* – 'välismaalaste saared'. Selle

põhjuseks on ilmselt tõsiasi, et Välis-Hebriididel elas kunagi suhteliselt palju viikingeid.

Šotimaa ja Inglismaa vastasseis

1237. aastal määratleti Yorki lepinguga piir Šotimaa ja Inglismaa vahel. Tolal fikseeritud piir paiknes suuresti samas kohas kus praegunegi. See ei takistanud aga juba 1296. aastal Inglismaa kuningat Edward I Šotimaad ründamast. Esimene sõda Šotimaa iseseisvuse eest kestis vaheaegadega kuni aastani 1328. Selle käigus sai šotlaste poolel muu hulgas kangelaseks William Wallace (gaeli Uilleam Uallas), kelle juhtimisel võitsid šotlased 1297. aastal Stirling Bridge'i lahingus mitu korda arvukamaid Inglise vägesid. Teine šotlaste ja inglaste sõda kestis vaheaegadega 1332–1357. Sõdade tulemusena ei suutnud inglased Šotimaa

iseseisvust hävitada, šotlaste ja inglaste vastasseis jätkus ka järgnevatel sajanditel.

Šotimaa kuulsaima kuninganna Mary Stuarti ehk Mary I poeg James VI sai vormiliselt Šotimaa kuningaks juba aastaselt (1567), kui ta ema troonilt tõugati. James oli ka Inglise kuninganna Elizabeth I kauge sugulane. Kuna Elizabethil lapsi ei olnud, otsustas ta trooni pärandada just Jamesile, kellest Elizabethi surma järel 1603. aastal saigi Inglismaa ja Iirimaa kuningas James I. Tekkis Inglismaa ja Šotimaa personaalunioon, mida kuningas hakkas nimetama Suurbritanniaks.

Ametlikult ühendati Šotimaa ja Inglismaa pärast pikka keerulise majandusliku olukorra ajajärku 1. mail 1707. Suurbritannia kuningriik sai endale ühise kahekojalise parlamendi

ŠOTLASTE RAHVUSLIKUD SÜMBOLID

Šotimaa rahvuslipuks (gaeli *Bratach na h-Alba*, šoti *Banner o Scotland*) ja šotlaste rahvuslipuks on taevasinisel taustal olev valge (hõbedane) laiem diagonaalrist ehk Andrease rist. Kesksest motiivist tulenevalt tuntakse seda lippu rahvusvaheliselt ka Püha Andrease Risti nime all. 2003. aastal võttis Šoti parlament vastu otsuse, mille kohaselt Šoti lipu sinine toon on Pantone 300 (Ühendkuningriigi lipu sinine on mõnevõrra tumedam Pantone 280). Lipu ametlikke proportsioone ei ole määratletud, kuid enamasti on need kas 1:2, 2:3 või 3:5.

Šotimaa kontekstis ulatub sinisel taustal valge Andrease ristiga lipu kasutamine hiljemalt 15. sajandisse. Andrease rist kui rahvuslik sümbol on ametlikult kasutusel olnud alates aastast 1286. Legendi kohaselt pärineb lipu motiiv juba aastast 823, mil piktide ja skottide ühisvägi (mida juhtis Óengus II) võitis

Šoti rahvuslipp

nüüdisaja Athelstanefordi lähedal (East Lothiani regioonis Edinburghi lähedal) anglite väge. Selles lahingus olevat keltidele paistnud taevasinisel taustal valgetest pilvedest Andrease risti kujutis. 1606. aastal loodi Šotimaa ja Inglismaa lipu ühendamisel lipp, mis sai Inglismaa ja Šotimaa personaaluniooni lipuks.

Šoti kuninglik lipp (gaeli *Bratach ríoghail na h-Alba*, šoti *Ryal banner o Scotland*) kujutab endast taevasinise keele ja küünistega punast tagajalgadel seisvat lõvi kollasel (kuldse) taustal. Seejuures ümbritseb lõvi kahekordne punane raamistik, millega on ühendatud 12 punase heraldilise liilia motiivi. Šoti kuninglik lipp on kasutusel enamasti mõõtude vahekorraga 1:2 või 2:3.

Lipp pärineb umbes aastast 1222, mil tagajalgadel seisva lõviga lipu teadaolevalt esimest korda kasutas šotlaste kuningas Alexander II (eluaastad 1198–1249). Kuningas Alexander III (eluaastad 1241–1286, võimul 1249–1286) ajal lisati lipule kahekordne raamistik koos liiliamotiividega. Šoti kuningad kasutasid seda lippu kuni aastani 1603, mil Šoti kuningas James VI asus kui James I Inglismaa ja Iirimaa troonile.

Šoti kuningliku lipu kasutamine on reguleeritud 1672. aastast pärit Šotimaa parlamendi seadusega. Nüüdisajal võib seda lippu ametlikult kasutada Šotimaal asuvates kuninglikes residentsides ajal, mil

Šoti kuninglik lipp

Ühendkuningriigi monarh (praegusel ajal kuninganna) residentsis ei viibi. Monarhi kohal olles kasutatakse Šotimaa kuninglikel residentsidel Ühendkuningriigi kuninglikku lippu. Šoti kuninglikku lippu võivad kasutada ka Ühendkuningriigi monarhi ametlikud esindajad Šotimaal.

Šotimaa võimaliku iseseisvuse taustal on Ühendkuningriigis seoses lippudega peetud ka humoorikaid arutelusid. Nimelt on Ühendkuningriigi praeguse rahvuslipu taustaks olev sinine võetud Šotimaa lipult. Šotimaa iseseisvudes oleks sinise tausta allesjäämine Ühendkuningriigi lipule ühest küljest seotud traditsiooni edasikestmisega, kuid teisalt võiks seda vaadelda ka kummalise reliktina. Seetõttu on suure hoo saanud sisse arutelud, milline võiks olla Ühendkuningriigi lipp ilma Šotimaata. Muu hulgas on välja pakutud üleni valge või roheline taustaga lippu (roheline tuleks Walesi rahvuslipult) või lippu, kus ülemine taust oleks valge ja alumine roheline (Walesi rahvuslipul on ülemine pool valge ja alumine roheline). ●

niiviisi, et Inglise parlamendi kohtade arvu suurendati mõlemas kajas Šotimaa saadikute arvu võrra. Šotimaale jäi autonoomia teatud õigusküsimustes, kuid šotlased kaotasid oma raha, maksusüsteemi ja kaubandusregulatsioonid.

Inglaste surve, eriti rahvuslikus ja kultuurilises mõttes, oli Šotimaal 18. ja 19. sajandil üpris karm. Oluliselt kitsendati gaeli keele kasutamisi, tehti ettekirjutusi riietusele, püüti lõhkuda traditsioonilist klannisüsteemi, keelati relvade kandmine, kiusati taga katoliiklasi jne. Šotlaste riietust, toitumist, kombeid lausa naeruvääristati. Levis suhtumine, justkui oleksid alles inglased viinud metslaste tasemel šotlastele kultuuri.

Paraku ei piirdunud Suurbritannia alluvuses elamine üksnes kultuurilise rõhumisega, vaid 18. ja eriti 19. sajandil aeti Šoti mägismaal elanud gaelikeelsed šotlased kodudest välja. Gaeli keeles tuntakse seda sündmust kui *Fuadach nan Gàidheal* – 'gaelide välja saatmine'. See oli paljuski klannisüsteemi lõhkumise tulemus, kuid teisalt aitas see süsteemi lõhkumisele ka kaasa. Väljasaatmist korraldasid kohalikud suurmaaomanikud, vastuhakkajatega õiendas arveid politsei. Kõige selle tulemusena olid paljud seni mägismaal elanud vaesemad perekonnad sunnitud asuma tasandikule või emigreeruma Põhja-Ameerikasse või Austraaliasse. Paljud kaotasid väljaajamise tulemusena kogu vara. Kodukohast lahkuma sunnitud inimeste koguarv ei ole täpselt teada, kuid dokumendid näitavad, et 19. sajandi teisel aastakümnel ei olnud harvad päevad, kus ühekorraga aeti Šoti mägismaalt minema 2000 peret. Osa minemakihutatutest suri nälga või külmsurnuks. Kaasaegsete šoti rahvuslaste hinnangu kohaselt oli niisuguse tegutsemise peamine eesmärk täielikult hävitada keldi kultuur Šotimaal, ja seda vaatamata asjaolule, et gaelide väljaajamist korraldasid samuti gaelid ja hoopis vähem lausksmaa šotikeelsed šotlased.

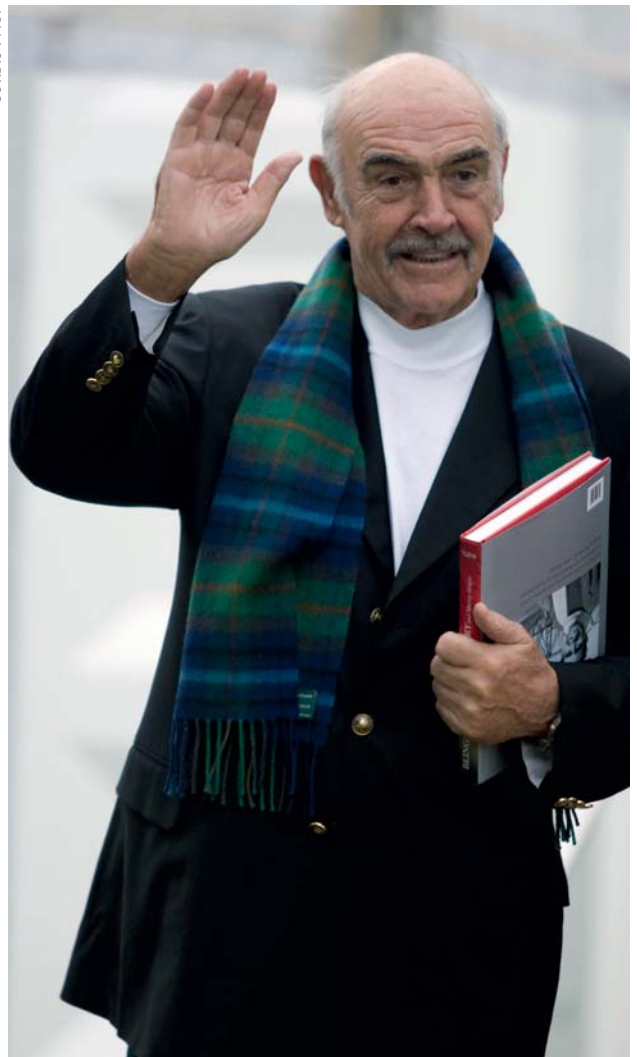
20. ja 21. sajand

Viimastest sajast aastast on Šotimaa jaoks oluline, et 1934 loodi Šotimaa iseseisvust pooldav Šoti rahvuspartei (gaeli *Pàrtaidh Nàiseanta na h-Alba*, šoti *Scots National Pairtie*, rahvusvaheliselt tuntud lühend SNP), 1999. aastal sai Šotimaa tagasi omavalitsuse ning loodi piiratud õigustega šoti parlament.

Maailma ajalugu tunneb paljusid kuulsaid šotlasi. Nüüdisajal on neist üks tuntumaid filminäitleja ja lavastaja Sir Thomas Sean Connery (sündinud 1930, muu hulgas mänginud seitsmes Bondi-filmis James Bondi), kelle emapoolsed esivanemad olid gaelid ning isa iiri päritolu šotlane. Ta on Šoti rahvuspartei liige ja aktiivne Šotimaa iseseisvuse propageerija. Connery on aastaid elanud väljaspool Šotimaad. Ta on väitnud, et tuleb Šotimaale elama alles siis, kui Šotimaa on iseseisev. Sir Thomas Sean Connery on seotud Eestiga seeläbi, et Šotimaa Sõprade Klubi eestvedamisel püstitati Tallinna vanalinnas asuvasse Šoti parki 2011. aastal tema pronksbüsti.

Sir Thomas Sean Connery oma 78. sünnipäeval Edinburghi rahvusvahelisel raamatumessil, kus ta esitles oma uut raamatut pealkirjaga „Being a Scot.”

CORBIS / AOP

2007. aastal, saades ligi kolmandiku valijate häälest, tõusis Šoti rahvuspartei Šoti parlamendis esmakordselt suurimaks poliitiliseks jõuks. 2011. aasta Šoti parlamendivalimistel kogus SNP juba 45,5 protsenti häälest ja üle poole parlamendikohtadest (69 kohta 129 kohast). Šotimaa iseseisvust toetab ka Šoti roheline partei, mis sai 2011. aasta valimistel 2 kohta. Just Šoti rahvuspartei edu Šoti parlamendivalimistel on teinud võimalikuks Šotimaa liikumise võimaliku iseseisvuse suunas.

Majandus

Šotimaa pindala (78 772 km²) moodustab 32,3 protsenti Ühendkuningriigi pindalast ja rahvaarv (2014 üle 5,35 miljoni) 8,2 protsenti rahvaarvust. Šotimaa keskmine rahvastikutihedus on 68 inimest ruutkilomeetrile, kuid suurimas Šoti regioonis – Highlandis (30 659 km²) – on see ainult 7,6 ning gaeli keele viimases kantsis – Välis-

Hebriididel (3071 km²) – 9,0. Šotimaa pealinnas Edinburghis elab 483 000 inimest ehk 9 protsenti Šotimaa elanikest.

Šotimaa sisemajanduse kogutoodang (SKP), mis arvestab ka Põhjamere naftatuluseid, moodustab Ühendkuningriigi SKP-st 9,9 protsenti. Ühe elaniku arvestuses on SKP Šotimaal üle 15 protsendi kõrgem kui Ühendkuningriigis tervikuna. Samas on Šotimaa viimastel aastatel tagasi saanud 9,3 protsenti keskvoimu kulutustest. Šotimaa riigieelarve defitsiidi suhe SKP-sse on viimastel aastatel olnud alla poole Ühendkuningriigi vastavast näitajast ning tööpuudus samuti mõnevõrra madalam kui riigis tervikuna.

Šoti majandus on väga mitmekülgne. Seal on esindatud kõik majandusharud alates ulatuslikust maavarade hankimisest (nafta, kivisüsi, rauamaak, tsink, põlevkivi jne), kalapüügist ja loomakasvatusest kuni tekstiili-, viski-, reaktiivmootorite-, avioonika- ja

Tänavu 18. septembril toimuval referendumil tuleb vastata ühele küsimusele: „Kas Šotimaa peaks olema iseseisev riik?”

busside tootmise, laevaehituse, turismitööstuse ja infotöötluseni välja. Šotimaa on muu hulgas Euroopa Liidu suurim naftatootja, kuigi alates aastast 2000 on tootmine pidevalt vähenenud ja oli 2013. aastal alla 30 protsendi 2000. aasta mahust. Šotimaa naftavarusid hinnatakse peaaegu 60 protsendile Euroopa Liidu riikide koguvaredest ning praeguste tootmismahtude juures jätkuks nendest rohkem kui 50 aastaks. Väga heal tasemel on Šotimaal ka elektrienergia tootmine – 2012 moodustas taastuvenergia Šotimaal kasutatud elektrienergiast enam kui 40 protsenti, kusjuures alles 2010 oli see ainult 24 protsenti.

Kõik see kokku tähendab, et Šotimaa majanduslik olukord toetab iseseisvuse ideed, sest vähemalt teoreetiliselt võiks Šotimaa iseseisvalt paremini hakkama saada kui Ühendkuningriiki kuuludes (seda juhul kui Põhjamere nafta jääks Šotimaa käsutusse) või vähemalt sama hästi kui Ühendkuningriiki keskmisel (juhul kui Šotimaa peaks olulise osa Põhjamere naftast loovutama Ühendkuningriigile). Juhul kui nii Šotimaa kui ka järele jääv Ühendkuningriik kuuluksid Euroopa Liitu, ei takistaks miski ka omavaheliste tihedate kaubandussidemete säilimist.

Referendum

2007. aasta Šotimaa parlamendi valimiskampaania ajal lubas Šoti rahvuspartei Šotimaa iseseisvusreferendumit 2010. aastal. Rahvuspartei sai 2007 küll parlamendi suurimaks erakonnaks (47 kohta 129 kohast), kuid teistest parteidest toetas Šotimaa iseseisvust ainult kolm saadikut. Seetõttu oli loomulik, et parlamendis vähemuses olles ei saanud nad referendumit 2010. aastal läbi viia. 2011. aasta parlamendivalimistel sai rahvuspartei absoluutse enamuse. See võimaldas iseseisvusreferendumi ettevalmistamise tõsiselt käsile võtta. Muu hulgas avaldas Šotimaa valitsus 2013. aasta novembris 670-leheküljelise ametliku ülevaate „Scotland's Future” (Šotimaa tulevik). Selles Šotimaa iseseisvust pooldavas dokumendis analüüsiti detailset Šoti-

maa iseseisvuse mõju erineva-tele eluvaldkondadele.

Tänavu 18. septembril toimuval referendumil tuleb vastata ühele küsimusele: „Kas Šotimaa peaks olema iseseisev riik?” (*Should Scotland be an independent country?*) Referendumist saavad osa võtta Šotimaa residendid, kes on Briti kodanikud või Briti Rahvaste Ühenduse 53 liikmesriigi kodanikud või mõne muu Euroopa Liidu liikmesriigi kodanikud; Ühendkuningriigi Lordide Koja liikmed ning need Briti relvajõudude teenistujad, kes on registreeritud valimisteks Šotimaal. Kuna rahvuspartei soov on alandada kõikide Šotimaal toimuvate valimiste ealist piiri 18. eluaastalt 16. eluaastani, saavad ka Šotimaa iseseisvusreferendumist osa võtta 16-aastased ja vanemad inimesed. Referendumi valijaskonna suuruseks hinnatakse 4,1 miljonit inimest. Hoopis iseküsimus on aga see, kui paljud neist tegelikult rahvahääletusel osalevad.

Õnnestub või ei õnnestu?

Rahvuspartei tippjuhtkond ja Šotimaa valitsus on valdavalt seisukohal, et iseseisev Šotimaa peaks kuuluma Briti Rahvaste Ühendusse, olema personaalunioonis Ühendkuningriigiga ja riigipea peaks olema Inglismaa kuninganna (kuningas). Samas pooldavad teised Šotimaa iseseisvumist toetavad parteid (Šoti roheline partei, Šoti sotsialistlik partei) iseseisva Šotimaa puhul vabariigi moodustamist.

Šotimaa praeguse valitsuse kava kohaselt peaks iseseisvalt Šotimaalt tuumarelvad välja viidama, kuid Šotimaa peaks olema NATO liige. Iseseisev Šotimaa peaks kuuluma ka Euroopa Liitu, kuid sarnaselt praegusele Ühendkuningriigile omama osas küsimustes eristaatust. Paraku võivad nii NATO kui ka EL-i liikmelisuse plaanid mitte realiseeruda, sest mõne Euroopa poliitiku arvates peaks Šotimaa kõikidesse rahvusvahelistesse organisatsioonidesse (sh nendesse, kus Šotimaa on praegu liige Ühendkuningriigi osana) uuesti astuma. EL-i puhul tähendaks see muu hulgas vajadust saada EL-i kõigi 28 liikmesriigi nõusolek. Ühend-

kuningriigi valitsus on teatanud, et nemad ei kavatse Šotimaa EL-i liikmelisust takistada. Samas on ettearvamatut, kuidas käitub Hispaania, mille valitsus püüab sisuliselt vahendeid valimata takistada Kataloonia liikumist iseseisvuse poole. On väga tõenäoline, et Hispaania takistab Euroopa kõikide alles tekkivate riikide (sh Šotimaa) vastuvõtmist Euroopa Liitu. Arvestades, et Šotimaal on EL-i liikmelisus üpris populaarne (ja populaarsem kui Ühendkuningriigis teravikuna), võib oht EL-ist välja jääda kallutada kõhklejaid hääletama Šotimaa iseseisvuse vastu.

Rahvusvaheline olümpiakomitee on teatanud, et on valmis iseseisva Šotimaa liikmelisust arutama pärast seda, kui Šotimaa iseseisvus on saanud laiemat rahvusvahelist tunnustust. Kuna iseseisvusele laiemat tunnustust saamine ja olümpiakomitee formaalsused võtavad aega, ei usu komitee, et Šotimaa saaks iseseisvuses oma võistkonnaga väljas olla juba 2016. aasta suveolümpiamängudel.

Viimastel aastatel on Šotimaa iseseisvuse küsimustes läbi viidud mitmeid arvamusküsitlusi. Aastail 2013–2014 on paljudel kordadel küsitud täpselt sama, mida küsitakse iseseisvusreferendumil. 2013. aasta rohkem kui tuhandelise valimiga küsitlustel on Šotimaa iseseisvuse toetajaid olnud 25–44 ning vastaseid 41–59 protsenti. Oma arvamus pole osanud avaldada 10–33 protsenti küsitluteest. 2014. aasta jaanuarist aprillini läbi viidud küsitlustel on vastavad näitajad olnud 28–41, 42–55 ja 11–30 protsenti. Iseseisvuse toetajate kurvastuseks on iseseisvuse toetajate osatähtsus üksnes ühel korral (enam kui 40 küsitlusest) olnud kõrgem kui iseseisvuse vastastel. Lootust annab iseseisvuse pooldajatele aga asjaolu, et kahtlejaid on seni suhteliselt palju ning tõhusa selgitustööga on ehk võimalik oluline osa neist panna Šotimaa iseseisvust toetama.

Ühendkuningriigi valitsus on selgelt vastu Šotimaa iseseisvumisele, kuid ei tee takistusi iseseisvusreferendumi läbiviimisele. Keskvoim on hästi aru saanud, et igasugune keelamine ja takistamine üksnes suurendaks iseseisvuse ideed populaarsust. Selle asemel püütakse kahtlejaid iseseisvuse vastaste leeri meelitada suhteliselt pehme hirmutamisega (Šotimaa jääb üksi tegutsedes igas mõttes nõrgaks) ning emotsionaalse väljapressimisega

Iseseisvuse pooldajate meeleavaldusel Edinburhis 21. septembril 2013 osales ligi 30 000 inimest.

(kogu Ühendkuningriik kurvastab, kui Šotimaa lahkub).

Šotimaa iseseisvusreferendumit võib teiste tegurite kõrval negatiivselt mõjutada 2014. aasta märtsis peetud Krimmi staatuse referendum. Vaatamata faktele, et Šotimaa ja Krimmi taust on väga erinevad – ühes korraldavad referendumid põliselanikud ja teises immigrandid – võivad Šotimaa iseseisvuse vastased Krimmi Ukrainast eraldumise pretsedenti seostada negatiivselt Šotimaa võimaliku eraldumisega Ühendkuningriigist. Sellise halvastava seostamisega on ilmselt võimalik mõjutada inimesi hääletama iseseisvuse vastu – eeskätt on võimalik mõjutada neid, kelle seisukoht Šotimaa võimaliku iseseisvuse suhtes ei ole veel välja kujunenud.

Šotimaa iseseisvumisreferendumi õnnestumisele on Šoti päevalehe Herald Scotland hinnangul negatiivselt mõjunud ka Šoti valitsusjuhi ja Šoti rahvuspartei liidri Alex Salmondi 2014. aasta märtsis Šoti ajakirjale GQ

antud intervjuu, kus ta avaldas imetlust Venemaa presidendi Putini suhtes. Krimmi annekteerimise ajal, vahetult enne Krimmi referendumit antud intervjuu võib samuti mõjutada eeskätt neid šotlasi, kellel puudub maa tuleviku suhtes kindel seisukoht ning kes seetõttu teevad oma otsuse viimasel hetkel, arvestades poliitikute väljütlemisi.

Arvestades arvamusküsitlusi, on üpris kindel, et Šotimaa 2014 iseseisvusreferendumil ei kogu iseseisvuse pooldajad enamust. Seeläbi mängib Šotimaa oma iseseisvumise võimaluse maha väga pikaks ajaks. Esiteks on ilmselge, et mõne aasta jooksul pärast läbikukkunud referendumit ei hakata korraldama uut. Teiseks on Šotimaa rahvuslikus koosseisus viimastel aastatel toimunud areng selgelt kahjulik Šotimaa iseseisvumisele, sest Šotimaal suureneb pidevalt immigrantide hulk, kelle enamik on saabunud väljastpoolt Ühendkuningriiki. Juba praegu elab Šotimaal enam kui 140 000 Aasiast

(eeskätt Pakistanist ja Indiast) ning enam kui 30 000 Aafrikast pärit immigranti. On ilmne, et saades hääleõiguse, ei toeta enamik immigrantidest Šotimaa iseseisvust, sest nad ei saa aru ega näe ka isiklikku kasu sellest, et šotlased saavad end iseseisva rahvana paremini realiseerida. ●

AUTORIST

ANDRUS MÖLDER (1970) on lõpetanud 1992. aastal Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna tootmise ökonomika ja juhtimise erialal. Tegeleb igapäevaselt finantside juhtimise ja finantskoolitusega ning aitab ettevõtetel toetusi ja laene saada. Väikerahvastest ja rahvuslippudest, viimastel aastatel eeskätt riigita rahvastest ja nende sümbolikast, on huvitunud kaheteistkümnendast eluaastast saadik. Suhtleb interneti vahendusel riigita rahvaste esindajatega üle maailma. Kirjutanud Horisondis mitmetest riigita rahvastest, tutvustanud neid ja nende probleeme alates 2004. aasta suvest ka Vikerraadios, kus on salvestanud saated 95 rahvast. 2012. aastal kirjutas raamatu Kaukaasia riigita rahvastest, mis ilmus Horisondi kaasandena „Looduse raamatukogu” sarjas.